



Sámi allaskuvla

Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Gelbbolašvuodálokten mánáidgárddiin- Árbevirolaš máhttu ja sámi kultuvra mánáidgárddis

15 oahppočuoggá

1. OAHPPPOVTTADAGA NAMMA

- Sámegillii: Gelbbolašvuodálokten mánáidgárddiin–árbevirolaš máhttu ja sámii kultuvra mánáidgárddis
- Ruotagillii: Fortbildning i förskolan – traditionell kunskap och samisk kultur i förskolan
- Dárogillii: Kompetanseheving i barnehagen–tradisjonell kunnskap og samisk kultur i barnehagen
- Eangalasgillii: Competence Development in Early Childhood Education–Traditional Knowledge and Sámi Culture in Early Childhood Education

2. OPPALAŠ DIEDUT

- OAHPPPOVTTADAGA KODA: PED 183
- VIIDODAT: 15 oahppočuoggá
- OAHPU LÁGIDEAPMI: Oahppu lágiduvvo geabbilis neahttavudot oahppun deaivvademiiguin

3. OAHPPOPLÁNA GULLEVAŠVUOHTA

Fállojuvvo gelbbolašvuodálokten kursan mánáidgárdeoahpaheddjiide ja mánáidgárdebargiide Sámi máná jurddavaccin dutkanprošeavttas.

Oahpus lea 15 oč fágalaš látnjalasvuohhta Sámi mánáidgárdeoahpaheaddjeoahpu bachelorprográmma máhttoviidodagain MOA 220 Mánáidgárdepedagogihkka – čiekŋudeapmi árbevirolaš máhtus ja sámii kultuvrras (30 oč). PED 183 fágas ii leat hárjehallan siskkilduvvon.

4. SISABEASSANGÁIBÁDUSAT

Dábálaš sisabeassangáibádusat alitoahpahussii ja sámegielmáhttu. Sisabeassanvuoddu sáhtta leat juogo oppalaš lohkan gelbbolašvuohhta (čadahan joatkkaskuvlla/logahaga) dahje reálagelbbolašvuohhta.

Dasa lassin gáibiduvvo ahte ahte ohcci bargá Giella mánáidgárddis.

Sámegiela gáibádusa sáhtta deavdit čuovvovaš vugiid mielde: Norgga joatkkaskuvllas sámegiella 1. dahje 2. giellan 2, Suoma logahagas eatnigielladutkkus dahje lohkan sámegiela vierrogiellan ja Ruota gymnásas eatnigiellan (modersmål 200 čuoggá) dahje odđáiigásaš giellan (moderna språk 200-300 čuoggá) dahje vástideaddji sámegieloahppu doaibmi njuolggadusaid mielde. Sámegiela gáibádusa sáhtta maid deavdit sámegiela lohkanbadjeoahpuin, 30 oahppočuoggá, dahje vástideaddji oahpuin dahje ceavzit giellageahččaleami maid Sámi allaskuvla lágida. Jus lea eahpesihkarvuohhta man dási gelbbolašvuohhta ohccis lea, de ášši ovddiduvvo fágalaš árvoštallamii ja meannuduvvo dán vuodul.

5. OAHPAHUSGIELLA

Oahpahusgiella lea sámegiella ja ruotagiella. Soames logaldallamat sáhttet leat skandinávagillii dahje engelasgillii.

Lohkanmearri lea sáme-, dáro-, ruota- ja/dahje engelasgillii. Čálalaš barggut/eksámenbarggut čállojuvvojit sámegillii ja/dahje dáro- ja ruotagillii.

6. SISDOALLU

Oahppu fátmasta sámi mánáidgárdebargi ámmáha dieđu ja hutkás ovdánahttinmáhtu. Oahppofálaldat addá studeanttaide vejolašvuoda čieknudit árbevirolaš ja dálá kultuvrralaš doaimmaide. Oahpus deattuhuvvojit kultuvrralaš ja sosiála bastevašvuolta, luondu ja olbmo birgen. Guovddážis leat mánggakultuvrralaš perspektiivvat. Čadahuvvon máhttoviidodatfáttát galget leat vuodđun ovttaskas studeantta dahje joavkku välljen čieknudeapmái.

Oahpus prošeaktabargu lea stuorra oassi ja studeanttat galget guorahallet pedagogalaš perspektiivva vuodul sin välljen fáttá árbevirolaš máhtu siskkobealde, masa sis alddis lea beroštupmi. Prošeakta sáhtá čadahit akto dahje joavkkus.

7. OAHPPANJOKSOSAT

Studeanta olaha čuovvovaš oahppanjoksosiid:

Máhttu ja diehtu:

Studeanta

- máhtta árvvoštallat ja guorahallat sámi mánáidgárddi saji ja doaimma otná servodagas
- máhtta kritihkalaččat árvvoštallat mo sáhttit ovdánahttit sámi mánáidgárddiid doaimmaid ovttas earret eará mielbargiiguin, mánáiguin, váhnenovddasteddjiiguin ja eará servodaga ja organisašuvnna ovddasvástideddjiiguin
- máhtta árvvoštallat, suokkardallat, čilget ja praktihkas geavahit árbedieđu, árbevirolaš máhttu, árvvuid ja báikkálaš gáluid dálá árgabeaivvis sámi mánáidgárddiin
- máhtta kritihkalaččat árvvoštallat ja buohtastahttit árgabeaivvi doaimmaid sámi mánáidgárddis, mánggagielat ja kultuvrralašperspektiivvain.

Gálggat:

Studeanta máhtta

- plánet, čadahit, árvvoštallat ja dokumenteret pedagogalaš ovdánahttinprošeavtta.

Oppalaš gelbbolašvuolta:

Studeanta

- galgá dovdat sámiid dieđu ja máhtu máná bajásgeassimis ja bajásšaddandiliin
- máhtta guorahallat ja reflekteret kritihkalaččat ámmátlaš ja ehtalaš hástalusaid pedagogalaš barggus mánáid oahppamis, stoahkamis, ahtanuššamis ja ovdáneamis demokratiija, ovttaárvosašvuoda- ja dásseárvoáddejumi vuodul.

8. OAHPPAHAN- JA OAHPPANVUOGIT

Doaimmat deaivvademiid gaskkas ja bagadallamat leat geatnegahtton, ja vurdojuvvo ahte studeantta oassálastá aktiivvalaččat daidda. Fága bargovugiid ja oahppanstrategiijaid vuodul galgá studeanta joksat oahppanjoksosiid.

9. GÁIBÁDUSAT BEASSAT EKSÁMENII

Studeanta galgá čadahit ovttá ovdánahttinprošeavtta.

10. EKSÁMEN

Eksámen lea ovdánahttinprošeavtta raporta ja njálmmálaš ovdanbuktin semináras.

Eksámen árvvoštallojuvvo ECTS vuogádaga mielde, mas lea A buoremus árvosátni ja E lea heajumus. F mearkkaša ahte studeanta ii leat ceavzán.

11. SÁHTTÁGO PRIVATISTA VÁLDIT DÁN FÁGA/MÁHTTOVIIDODAGA?

Ii leat vejolaš.

12. KVALITEHTASIHKKARASTIN

Čujuhuvvo Sámi allaskuvlla kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii (geahča prográmmaplána) ja dasa makkár vejolašvuodát ja geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvo evaluerenčoahkkimis, ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvo studeantaárvvoštallamiid, sensorraporttaid ja fágareportta vuodul.

13. LOHKANMEARRI

Studeanta ráhkada ovttasráđiin fágaoahpaheddjiiguin sierra lohkanmearrelisttu, mas leat gaskal 300–500 siiddu. Lohkanmearrelistu galgá dohkkehuvvot.

Aleksandersen, L. 2006: *Gárdun- Beazedienvá mánáidgárdi gárdume*. Kárášjohka: Davvi Girji.

Barker, J., Fienup-Riordan 2010: *Yupiit Yuraryarait – Yup`ik Ways of Dancing*. University of Alaska Press. Fairbanks. (s 205–218, 13 s)

Balto, A & Kuhmunen G 2014: *Máhttáhit iežamet ja earáid* Kárášjohka: ČalliidLágádus (150 s.)

Hætta, S. & Aleksandersen, L. 2006: *Juoŋasteapmi*. Kárášjohka: Davvi Girji.

Jannok Nutti, Y. & Joks, S. 2018. En barnehages praktiske engasjement skaper stedets karakter. A. Myrstad, T. Sverdrup and M. B. Helgesen (eds.). *Barn skapar sted - Sted skapar barn*, s. 189-201. Bergen, NO: Fagbokforlaget. Also published in Lule Sámi in year 2019, Dieđut.

Jannok Nutti, Y. 2018. Connecting Sami Education the Land and Lived Experiences. J. Petrovic and R. M. Mitchell (eds.). *Indigenous Philosophies of Education around*

- the World. Routledge International Studies in the Philosophy of Education Taylor & Francis.
- Jannok Nutti, Y. 2017. Along paths of movement: Sámi children and early childhood student teachers as wayfarers. In: T. Waller, E. Årlemalm-Hagsér, E. B. Hansen Sandseter, L. Lee-Hammond, K. Lekies & S. Wyver (eds.), *The Sage Handbook of Outdoor Play and Learning*, s. 333-347.
- Nordin-Jonsson, Å. 2010: Árbiediehtu – samiskt kulturav och traditionell kunskap, Sametinget, Kiruna, Centrum för biologisk mångfald, Uppsala. S. 14–71 (57 sider)
- Nutti, L. 2014: Samiske elever – en del av skolens mangfold. *Kulturelt og etnisk elevmangfold i skolen Moen, B. (red.)*. Fagbokforlaget.
- Porsanger, J. & Guttorm, G. 2011: *Working with Traditional Knowledge: Communities, Institutions, Information Systems, Law and Ethics*. s. 261–276. (15 s.)
- Smith, L. T. 1999: *Decolonizing methodologies: research and indigenous peoples*. London: Zed Books. S. 19–25. (6 s.)
- Storjord, M. H. 2008: *Barnehagebarns liv i en samisk kontekst: en arena for kulturell meningsskaping*. Universitetet i Tromsø, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Institutt for pedagogikk og lærerutdanning, Tromsø. s. 178–182. (4 s.)
- Utsi, P. M. 2007: Traditionell kunskap och sedvänjor inom den samiska kulturen – relaterat till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Kiruna: Sametinget. S. 25–29 (4 s.) <http://www.slu.se/Global/externwebben/centrumbildningar->
- Wilhelmsen, I. G. & Aleksandersen, L. 2006: *Juonasteapmi*. Kárášjohka: Davvi girji.
- Öhman, M. 2011: *Det viktigaste är att få leka*. Liber.